

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΜΕ ΘΕΜΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΙΑΣ
ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ.**

**ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΛΙΟΥΚΑ ΑΛΙΚΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗΣ ΜΑΝΟΥΣΟΣ**

ΜΥΤΙΛΗΝΗ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....σελ 4
ΚΑΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....σελ 9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....σελ 17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....σελ 21
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ 24
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ 25

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια έρευνα πάνω στις σχέσεις που αναπτύσσουν τα άτομα που συμμετέχουν στο αντιεξουσιαστικό – αντιφασιστικό κίνημα στην Ελλάδα ως ατομικότητες και ως μέλη συλλογικοτήτων. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει η συνοχή των διάφορων ομάδων στο εσωτερικό τους και η επικοινωνία ή διαμάχη με άλλες ομάδες του πολιτικού αυτού χώρου.

Σε ένα πρώτο επίπεδο θα αναλύσουμε το θεωρητικό πλαίσιο που έθεσε ο κοινωνιολόγος Shmuel Eisenstadt για τη δομή και τη δράση, παραθέτοντας διάφορα σημεία του σχήματος του και συγκρίνοντας τα με το κίνημα στην Ελλάδα. Έπειτα θα συγκεκριμενοποιήσουμε το ζήτημα σε ένα παράδειγμα, μια αυτο-οργανωμένη πολιτική συνέλευση μιας μικρής πόλης στην Ελλάδα.

Σε όλο το φάσμα της εργασίας, προσπαθούμε να εντοπίσουμε τα διακριτά σημεία που μας οδηγούν στο να κατανοήσουμε τους τύπους ορθολογισμού του Max Weber: θεωρητικός - ιδεολογία, τυπικός - ρυθμίσεις, πρακτικός - συμφέρον, ουσιώδης - ηθικές αξίες.

Τα άτομα σε κάθε φάση της ζωής τους συγκροτούν μία ή πολλές ταυτότητες. Μπορεί να είναι μαθητές, φοιτητές, εργαζόμενοι, μέλη μια ομάδας κ.α. Κάποιες φορές όμως μπορεί να βρεθούν σε μια κατάσταση μεθοριακότητας (ciminality). Δηλαδή τα άτομα εκείνη τη στιγμή χάνουν για κάποιο χρονικό διάστημα αυτή την ταυτότητα (που τους καθορίζει), τα καθήκοντα αναστέλλονται, οι δομές της διαλύονται και διαμορφώνονται νέες. Σε αυτή την κατάσταση αντί-δομής τα άτομα μπορεί να έχουν θετικά ή αρνητικά συναισθήματα. Αντίστοιχα σε μια συναυλία ο θεατής χάνει την ταυτότητα του, γίνεται μέλος του πλήθους, μέρος μιας μερίδας ατόμων με κοινά χαρακτηριστικά. Από την άλλη ο φοιτητής μετά το πέρας των σπουδών του και πριν εισέλθει στον χώρο εργασίας βρίσκεται σε μια κατάσταση μεθοριακότητας, αφού χάνει την ταυτότητα η οποία τον χαρακτήριζε για πολύ καιρό πριν, αλλά δεν έχει αποκτήσει μια καινούργια (Victor Turner).

Αυτή την κατάσταση μπορούμε να την παρατηρήσουμε πολύ έντονα στα μέλη του αντιεξουσιαστικού κινήματος. Παραδείγματος χάρη σε μια πορεία, σε ένα φεστιβάλ, σε μια συνέλευση μπορεί να συμβεί αυτό ακριβώς που προαναφέραμε, ίσως και περισσότερο μιας που τα άτομα συνδέονται με τις ίδιες ιδέες και αξίες. Εκεί δημιουργούνται κανονικά γεγονότα και οι δρώντες βιώνουν τα συναισθήματα σε τελετουργικές καταστάσεις.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο αν το σύνολο αυτών των παραστατικών επιτελέσεων είναι ισχυρό μπορεί να μεταφέρει τη μεθοριακότητα στον ευρύτερο κοινωνικό στίβο, αποσταθεροποιώντας τις κανονιστικές δομές (6/12/2008 Ελλάδα). Κατά την διάρκειά της τελετής περάσματος σε καθεστώς μεθοριακότητας γίνονται διακριτά συναισθήματα αρχέγονων δεσμών, όπως αδελφότητα, αλληλεγγύη και ταύτιση (Richard Schechner).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΕΣΣΕΡΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

1. Οι σχέσεις μεταξύ ανθρώπινης δράσης και κοινωνικής δομής.
2. Η σχέση μεταξύ κοινωνικής δομής και ιστορίας.
3. Το πρόβλημα της κοινωνιολογικής ανάλυσης για τον πολιτισμό, δηλαδή η διατήρηση έναντι του μετασχηματισμού των λειτουργιών του πολιτισμού.
4. Ο αμοιβαίος καθορισμός πολιτισμού και κοινωνικής δομής και ο βαθμός ανοιχτότητας ανάμεσα τους.

Αυτά τα τέσσερα ζητήματα θα χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για την καλύτερη κατανόηση του θέματος που μας απασχολεί, δηλαδή έχει ο αντιεξουσιαστικός χώρος μια σταθερή ανάπτυξη και πως οργανώνονται και δομούνται οι σχέσεις;

Οι θεσμικοί σχηματισμοί δεν μπορούν να εξηγηθούν με δομικούς ορούς, ούτε ως ωφελμιστικές δραστηριότητες, ούτε ως απόρροια συγκεκριμένων αρχών του ανθρώπινου νου. Ο πολιτισμός, η κοινωνική δομή και η δράση δεν είναι διακριτές οντολογικές πραγματικότητες. Οι όψεις της πολιτισμικής δημιουργικότητας (πχ μέθοδοι οργάνωσης και δόμησης της γνώσης ή οι θρησκείες) δεν μπορούν να εξηγηθούν με όρους έμφυτων δυναμικών.

Η κοινωνική αλληλεπίδραση, οι θεσμικοί σχηματισμοί, τα πρότυπα πολιτισμικής δημιουργικότητας γίνονται κατανοητά με όρους συμβολικών και οργανωτικών πτυχών της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο πολιτισμός και η κοινωνική δομή αναλύονται καλύτερα ως αναλυτικά συστατικά της κοινωνικής δράσης και αλληλεπίδρασης της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αλληλεπίδραση ανάμεσα σε άτομα που επιδιώκουν στόχους, μέσα σε διακριτά πλαίσια ή περιβάλλοντα, τα οποία δημιουργούνται μέσω της ανθρώπινης δράσης (Shmuel Eisenstadt).

Οι διαστάσεις της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης χωρίζονται από την μια στην οργανωτική, με πυρήνα τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας (συνδυασμός ανθρώπινων δραστηριοτήτων γύρω από την παραγωγή και διανομή πόρων). Από την άλλη στην συμβολική, δηλαδή την κατασκευή του νοήματος των ποικίλων προτύπων αλληλεπίδρασης και στη συνεχόμενη ερμηνεία τους.

Ακαθοριστία δρώντων, στόχων, πόρων:

Η γκάμα των δρώντων, όπως και τα όρια της αλληλεπίδρασης δεν είναι συγκεκριμένα. Ούτε το ποιος δικαιούται να συμμετάσχει σε ένα εγχείρημα είναι αυτομάτως δεδομένο. Μάλλον θα λέγαμε ότι πιο ξεκάθαρο είναι ποιος δεν δικαιούται να συμμετέχει (ρατσιστής, σεξιστής, ομοφοβικός, εθνικιστής, σοβινιστής, κάποιος με δεξιές – ακροδεξιές αντιλήψεις, φασίστας με την ευρεία έννοια του όρου, δηλαδή όπως νοείται στον σημερινό πολιτικό λόγο κτλ).

Η αοριστία στις σχέσεις των δρώντων δεν μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί με κάποιον προκαθορισμένο τρόπο. Οι πολύσημοι πόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως στόχος σε μια κατάσταση (William H. Sewell Jr.), είτε ως μέσα ανταλλαγής. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι η ιδιαιτερότητα δεν έγκειται μόνο στην ανοιχτότητα των επιλόγων, αλλά στην συνειδητοποίηση αυτής.

Η ευθραυστότητα και η μεταβλητότητα ενισχύονται από τα πολύσημα σύμβολα και την διαδικασία της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης. Επιπλέον η επιβολή των συμβολικών

κατασκευών είναι αυθαίρετη από την ίδια τους την φύση, δηλαδή η αοριστία του σημαίνουν με τα σημασιόμενα αντικείμενα (Shmuel Eisenstadt).

Η απροσδιοριστία αυτή δημιουργεί στους ανθρώπους το αίσθημα της αβεβαιότητας, την αναζήτηση του τρόπου ξεπέραςσης του και την κυριαρχία στο περιβάλλον τους. Έτσι φτάνουμε στην ανάγκη για γνώση τεχνικών και γνωστικών κανόνων, οι οποίοι με την σειρά τους βοηθούν στην οριοθέτηση και κατανόηση της πραγματικότητας.

Όποια και αν είναι η επιρροή των ρόλων της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, τα πρότυπα δεν αναπτύσσονται ως ολοκληρωτικά περικλειστά συστήματα. Κατά την κατασκευή των συλλογικοτήτων, τα ιδεολογικά στοιχεία ισχύος διαπλέκονται αδιάλειπτα. Τα μέλη ενός πληθυσμού δεν περιορίζονται σε κάθε κοινωνία, ακόμα και αν αυτή φαίνεται να είναι προεξέχουσα και μακρόδρομη για αυτά. Έτσι κάθε συγκροτημένη ανθρώπινη δραστηριότητα τείνει σε μια ανεξέλεγκτη πληθώρα εικόνων, ερεθισμάτων και φαντασιώσεων. Αυτές οι δράσεις μπορεί να οργανωθούν με κάποια χαλαρότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις, είτε με ολογραφικές συμφωνίες πχ σε μια πολιτική συνέλευση.

Όλα αυτά τα στοιχεία της πολιτικής δεξαμενής μιας κοινωνίας μπορεί να αλλάξουν, διότι δεν υπάρχει ένα φυσικό περιβάλλον της κάθε κοινωνίας. Υπάρχει μια συνεχής ανακατασκευή, επανεργμηνεία και επινόηση θεμάτων και κωδίκων. Μια τέτοια επιλογή δίνει έμφαση στην διακρίσιμότητα και την αυτονομία κάθε κοινωνικής σφαίρας. Το πρόβλημα εδώ είναι οι αοριστίες στις σχέσεις μεταξύ των συστατικών στοιχείων ή υποκειμένων που ενσαρκώνουν την ομάδα. Αρκετά είναι τα περιστατικά ατόμων που άνηκαν πολιτικά σε κάποια κομμουνιστική-μαρξιστική παράταξη ή κόμμα και αργότερα απομακρύνθηκαν επειδή οι σκοποί και τα μέσα άλλαξαν, για να ενταχθούν σε κάποια συλλογικότητα με άλλα πολιτικά χαρακτηριστικά, ειδικά στην περίπτωση του Σύριζα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αυτό είναι πολύ συχνό φαινόμενο (διάσπαση κόμματος 2015).

Στην Ελλάδα βλέπουμε επίσης μετά το 2008 μια έντονη διαμάχη στον αντιφασιστικό χώρο, μια έντονη διάσχιση των ομάδων στο εσωτερικό τους καθώς και με άλλες ομάδες. Περιβάλλοντα πρώην συνάθροισης αδειάζουν ή γίνονται τόποι διεκδίκησης. Χαρακτηριστικά μας λένε *“στην πόλη (μεγάλη αστική πόλη της Ελλάδας) έχει συμφωνηθεί μια άτυπη συνθήκη τα τελευταία χρόνια, ο καθένας κάνει την δουλειά του χωρίς να μπλέκεται στα πόδια των άλλων, άλλοι έχουν αναλάβει τον αντιφασισμό, άλλοι το γυναικείο ζήτημα, άλλοι το μεταναστευτικό και πάει λέγοντας”*. Δεν θα λέγαμε όμως πως είναι ακριβώς έτσι, πέρα από το γεγονός ότι όντως υπάρχουν ομάδες που ασχολούνται με διαφορετικά ζητήματα, οι υπάρχουν και άλλες που ασχολούνται με τα ίδια. Σε αυτή την περίπτωση η διαφορά έγκειται είτε στις πρακτικές που διαλέγουν να χρησιμοποιούν τα μέλη των ομάδων είτε σε ποια μεριά της πόλης κινούνται και δρουν. Οι πρακτικές αυτές βέβαια σε τελική ανάλυση είναι πολιτικός λόγος. Δυο ομάδες λοιπόν μπορεί αρχικά να συμφωνούν στην τοποθέτηση τους πάνω σε κάποιο ζήτημα, αλλά η έκβαση τελικά καταλήγει να είναι πολύ διαφορετική.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σύμφωνα με τον Shmuel Eisenstadt ο καταμερισμός εργασίας περιλαμβάνει ορισμένες βασικές αοριστίες, αυτές μεταξύ των δρώντων (άτομα/συλλογικότητες), μεταξύ δρώντων και στόχων, μεταξύ δρώντων και στόχων με τους άλλους δρώντες. Οι στόχοι είναι κοινωνικά συγκροτημένοι, η αοριστία στις σχέσεις δρώντων, στόχων, πόρων δεν συγκεκριμενοποιείται με κάποιον προκαθορισμένο τρόπο.

Τα μέλη του αντιεξουσιαστικού – αντιφασιστικού χώρου, προέρχονται από διάφορα τμήματα της κοινωνικής και οικονομικής διαστρωμάτωσης της κοινωνίας. Υπάρχει μια γενική άποψη πως άτομα τα οποία συμμετείχαν στα κοινωνικά κινήματα ανά τα χρονιά, ήταν οι περισσότεροι φοιτητές που προερχόταν από οικογένειες με οικονομική άνεση. Κάτι τέτοιο φαίνεται πολύ λογικό, μιας και αυτά τα άτομα πιθανόν να είχαν την κατάλληλη μόρφωση και τον αναγκαίο χρόνο να διαθέσουν, από την στιγμή που δεν ήταν απαραίτητη και άμεση η συμμετοχή τους στον εργασιακό χώρο για να επιβιώσουν (βέβαια κάτι τέτοιο δεν μπορούμε να το υποστηρίξουμε επιστημονικά στη παρούσα εργασία, οπότε καταλήγουμε σε γενίκευση).

Αυτό όμως δεν σημαίνει πως λείπουν οι εργαζόμενοι και οι άνεργοι από ανάλογες δράσεις. Άτομα με μειωμένες επιλογές που προσπαθούν να ξεφύγουν από την εξαθλίωση της ζωής τους, στοχεύοντας σε κάτι καλύτερο. Οι αύξηση τέτοιου ποσοστού στο χώρο μπορεί να γίνει έντονα αισθητή ειδικά σε περιόδους κοινωνικής και οικονομικής κρίσης.

Τα άτομα που ανήκουν στον αντιεξουσιαστικό χώρο αποφεύγουν να συμμετέχουν με την εργασία τους σε θέσεις εξουσίας. Επαγγέλματα με τέτοια χαρακτηριστικά είναι αυτά που ανήκουν στην εκτελεστική, νομοθετική, δικαστική, εκκλησιαστική εξουσία, όπως επίσης πολλά άτομα που συμμετέχουν στο κίνημα μπορεί να είναι δημοσιογράφοι. Δημοσιογράφοι όμως σε κάποιο αυτοοργανωμένο εγχείρημα. Αποφεύγουν επίσης διευθυντικές θέσεις, θέσεις “αφεντικού” και γενικά θέσεις οι οποίες δεν συμβαδίζουν με τις ιδέες και τις αξίες τους.

Όσον αφορά τον εσωτερικό καταμερισμό εργασίας, νοούνται οι υποχρεώσεις και οι αρμοδιότητες που αναλαμβάνουν τα άτομα όταν ορίζονται διαθεσιμότητες για οργανωμένες δράσεις. Οι διαθεσιμότητες τίθενται από τα άτομα ανάλογα με τις δεξιότητες και γνώσεις που διαθέτουν (πχ κάποιος που μπορεί να χειριστεί ένα πρόγραμμα για να φτιάξει μια αφίσα για πορεία) ή από την διάθεση τους να συμμετάσχουν σε κάτι, ακόμα και αν δεν είχαν μια προγενέστερη εμπειρία ή δεν το γνωρίζουν, κάτι που καταλήγει να είναι πιο δημιουργικό, συντελώντας στην εξάλειψη των διαφορών της ομάδας.

Ο εσωτερικός καταμερισμός της εργασία ταυτίζεται και συνδέεται τις περισσότερες φορές με τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας και αυτό μπορεί να οδηγήσει στον κατακερματισμό του αντικείμενου (Σχολή Φρανκφούρτης). Η γνωσιακή σχέση του υποκείμενου με το αντικείμενο, υπονοεί την ήδη προϋπάρχουσα επαφή του υποκείμενου με τον κόσμο. Το ότι είμαι ήδη μέσα στον κόσμο αποτελεί μια αξεπέραστη συνθήκη αλλά και μια αντευθεντική κατάσταση ύπαρξης, η οποία θα μετατραπεί σε αυθεντική μόνο όταν το άτομο κατακτήσει την επίγνωση του θανάτου και προσδιορίσει το εγώ του με βάση αυτό (Μαρτίν Χάιντεγκερ).

Οι ιδέες δεν διαχωρίζονται από τις κοινωνικές συνθήκες από τις οποίες παράγονται, άρα και από τις υφιστάμενες πολιτικές και κυρίαρχες σχέσεις. Σύμφωνα με τον Κάντ πρέπει να πράττουμε έτσι ώστε ο γνώμονας της πράξης μας να αναγνωρίζει τον άλλο όχι μόνο ως μέσο άλλα και ως σκοπό. Διότι ο άνθρωπος δεν έχει τιμή, άλλα αξιοπρέπεια.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΟΗΜΑΤΟΣ (κοσμολογικό & οντολογικό, κοινωνικό)

Η επιρροή που ασκείται στα άτομα πριν από την διαμόρφωση μιας “σταθερής” πολιτικής άποψης, σε όλο το φάσμα της ζωής τους, προέρχεται από τους κύκλους κοινωνικοποίησης και από τα κοινωνικά - ιστορικά γεγονότα. Από το σχολείο, την οικογένεια, τους φίλους, αν και όσον αφορά τις ιδεολογίες και τις πολιτικές πεποιθήσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων επηρεάζεται κυρίως από τον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του χώρου εργασίας.

Κάθε άνθρωπος λοιπόν όσο μεγαλώνει αρχίζει να δημιουργεί μια εικόνα στο μυαλό του, γενική ή συγκεκριμένη για το τι είναι “καλό” και “δίκαιο”. Αυτή η εικόνα επηρεάζεται από τις παιδικές του μνήμες, την βιωμένη εμπειρία του, μια φαντασίωση που έχει δημιουργήσει για το πως θα ήταν καλύτερα τα πράγματα στη ζωή του. Αυτή η εικόνα δεν είναι σταθερή, μεταβάλλεται με τα χρόνια, αφαιρούνται ή προστίθενται χαρακτηριστικά. Τέλος αυτή η εικόνα μπορεί να αλλάξει εξ ολοκλήρου.

Αφού λοιπόν αυτό το άτομο αποκτήσει μια ιδέα και γίνει μέλος μιας συλλογικότητας με πολιτικά χαρακτηριστικά, τότε η βασική επιρροή προέρχεται από αυτήν ακριβώς την ιδέα, δηλαδή μέσα από έναν θεωρητικό και ουσιώδη ορθολογισμό, όπως και από την σύμπραξη με τους συντρόφους του.

Σύμφωνα με τον Κορνήλιο Καστοριάδη, οι οντολογικοί, κοινωνικοί άξονες παρέχουν τους μεγαλύτερους τόπους κατασκευής νοήματος, μετα-νοήματος, ανακλαστικότητας και μετα-επικοινωνίας. Είναι σημεία εκκίνησης της ανθρώπινης δραστηριότητας, μέρη κατασκευής θεσμικών σχηματισμών αλλά και της κατασκευής των στόχων και των προτιμήσεων των ανθρώπων. Είναι με άλλα λόγια παράμετροι του πολιτισμού.

Ο Raymond Boudon έχει διατυπώσει σχετικά με το ανακλαστικό συστατικό των περισσότερων ανθρώπινων δραστηριοτήτων, πως τα άτομα δρουν κάτω από λογικές θεωρήσεις και νοηματοδοτούν τις πράξεις τους σύμφωνα με ένα δικαιολογητικό στοιχείο.

Οι οντολογικές και κοινωνικές προϋποθέσεις επηρεάζουν τον προσδιορισμό των δόμων των προτιμήσεων των ανθρώπων, μέσω κωδικών προσανατολισμών (code orientations) ή σχημάτων. Αυτοί οι κώδικες θεώρησε ο Max Weber πως είναι οι προσανατολισμοί ύπαρξης των ανθρώπων, ηθικοί προσανατολισμοί για την κοσμική τάξη και για την φύση της οντολογικής πραγματικότητας. (Wirtschaftsethik= οικονομική ηθική).

Οι κωδικοί προσανατολισμοί λοιπόν κατευθύνονται κυρίως στη ρύθμιση της ισχύος και την κατασκευή της εμπιστοσύνης και του νοήματος, τα οποία είναι βασικά προβλήματα που δημιουργούνται από τον καταμερισμό της εργασίας.

Οι προτιμήσεις, οι αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων, όπως και οι κανόνες δεν συμβαίνουν από κάποια φυσική προέλευση, αλλά προκύπτουν από την κατασκευή του νοήματος (Karl Popper – World III). Η κατασκευή της συνείδησης σχετίζεται άμεσα με όρους εδαφικής προσάρτησης, κοινής συγγένειας, γλωσσάς, ιστορίας, θανάτου/ αθανασίας, ιερού/ βέβηλου. Δεν είναι δεδομένα αλλά συνεχώς διαπραγματεύσιμα, ακόμα και αν στο πέρασμα των ιστορικών γεγονότων έχουν θεωρηθεί από μια μερίδα της κοινωνίας, ως αντικείμενα φυσικά και δεδομένα. Αυτή η διαπραγμάτευση αφορά διάφορα επίπεδα της κοινωνικής δομής σε μικρο/μακρο – επίπεδο ανεπίσημο ή επίσημο.

Η αλληλεπίδραση λοιπόν πολλές φορές συγκροτείται σε κέντρα που σχετίζονται με τα πολιτικά πεδία, τους πολιτικούς κανόνες και την εξουσία είτε σε επικοινωνιακές τελετουργικές καταστάσεις, στις οποίες υπάρχει σύγχρονη δραστηριότητα (ρουτίνα). Τα άτομα μπορεί να βιώνουν μη δομημένες καταστάσεις ακόμα και οριακές διαστάσεις της κοινωνικής εμπειρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΑΝΟΝΕΣ

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως διαφορετικοί συνδυασμοί κανόνων παρατηρούνται σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης-κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Αυτή η διαδικασία οργανώνει ουσιαστικά τις δραστηριότητες σε οργανωτικά πρότυπα, με στόχο τον περιορισμό των ατελείωτων επιλογών που προέρχονται από την απροσδιοριστία των δράσεων (Shmuel Eisenstadt).

Οργανωτικά μοτίβα:

- Υποχρεώσεις ρόλων: μέσα σε μια συλλογικότητα οι ρόλοι είναι περιορισμένοι, από την άποψη ότι όλοι είναι ίσα μέλη. Όλοι θέτουν την γνώμη τους, δρουν και παίρνουν από κοινού τις αποφάσεις. Πολλές φορές όμως τα μέλη καλούνται να μοιραστούν κάποιες υποχρεώσεις, ο καθένα ξεχωριστά, λόγω λειτουργικότητας και εξοικονόμησης χρόνου. Παραδείγματος χάρη κάποιος είναι ο ταμίας της ομάδας ή αυτός που κρατάει τα πρακτικά. Αυτό βέβαια δεν είναι απόλυτο και καθολικό. Θα μπορούσε κάθε θέση να καλύπτεται κυκλικά από άτομο σε άτομο. Επίσης κάτι τέτοιο πραγματοποιείται μέσα από τις διαθεσιμότητες που βάζουν οι συμμετέχοντες. Κανείς δεν μπορεί να αναγκάσει κάποιον να κάνει κάτι αν δεν το θέλει, ούτε η ανάθεση έρχεται από κάποιον τρίτο.

Από μια άλλη οπτική όμως οι ομάδες αποτελούνται από άτομα τα οποία σε κάθε φάση της ζωής τους διεκπεραιώνουν κάποιους ρόλους. Ένα άτομο λοιπόν εκτός από το γεγονός ότι είναι μέλος της ομάδας, έχει την ταυτότητα του αντιεξουσιαστή, του αντιφασίστα, του αντισεξιστή, έχει και άλλες κοινωνικές ταυτότητες, του εργαζομένου, του φοιτητή και πάει λέγοντας. Οι οποίες βέβαια τον επηρεάζουν άμεσα από το χρόνο τον οποίο μπορεί να διαθέσει μέχρι και το πως επηρεάζεται ψυχολογικά και γνωστικά από τις εμπειρίες της ζωής του μέχρι εκείνη τη στιγμή.

- Συγκεκριμένα δομικά χαρακτηριστικά: όταν η δράση παίρνει τη μορφή συγκεκριμένων δομικών χαρακτηριστικών, δηλαδή η οργάνωση της γίνεται πιο σταθερή, τακτική τότε μιλάμε με άλλους όρους. Τα άτομα δεν δρουν πια ατομικά - μοναχικά αλλά συμμετέχουν σε μια δομή με συγκεκριμένη πολιτική και κοινωνική ταυτότητα, την οποία το άτομο επιλέγει σύμφωνα με το πόσο ταιριάζει στα δικά του πιστεύω και στη δική του ιδιοσυγκρασία. Για τα περισσότερα άτομα η πιθανή συμμετοχή σε τέτοιες δραστηριότητες συγκροτεί ένα στοιχείο των στόχων ή των προτιμήσεων τους.

Αυτά τα δομικά χαρακτηριστικά τίθενται εξ αρχής από τα πρώτα μέλη που οργανώνουν τη δομή και είναι πιθανόν να αλλάξουν στην πιθανή επέκταση της ομάδας, διατηρώντας βέβαια τις βασικές αρχές. Όλα αυτά όμως είναι πολύ γενικά μιας που εξαρτώνται από τις τακτικές συνελεύσεις κλειστές ή ανοιχτές στο κοινό και τις αποφάσεις που παίρνουν, όπως και τις πολιτικές διαδικασίες.

Εκτός από την πολιτική ταυτότητα της συνέλευσης άλλα δομικά χαρακτηριστικά της συνέλευσης είναι οι τρόποι λειτουργίας της δομής, το ωράριο των συνελεύσεων και της δομής, οι κυκλικές συζητήσεις δια ανάτασης της χειρός, η αποφυγή διαλόγου στην ώρα των συνελεύσεων, η γραφή πρακτικών, οι βάρδιες στη δομή, η καθαριότητα, η αυτοδιαχείριση του χώρου.

Κανόνες - μέσα ανταλλαγής:

- Χρήμα: το χρήμα μέσα στον ελευθεριακό - αντιεξουσιαστικό χώρο υπάρχει και κινείται πάντα με ένα πολύ συγκεκριμένο στόχο. Δεν παίρνει τη μορφή κέρδους και αυτοσκοπού καθόλου, ειδικά στην περίπτωση των ατομικότητων. Με την έννοια ότι κάνεις ο οποίος συμμετέχει σε μια δράση δεν πληρώνεται για αυτό που προσφέρει, ούτε και το αποζητά. Η επιδίωξη εύρεσης ορισμένων χρημάτων είναι δυστυχώς αναγκαία για την επιβίωση οποιουδήποτε χώρου, από την στιγμή που δεν υπάρχουν πόροι και επιδοτήσεις οι οποίες θα τα αποφέρουν.

Τα χρήματα προέρχονται συνήθως από δράσεις οι οποίες έχουν πολλαπλούς στόχους, όπως και αυτόν. Παραδείγματος χάρη μια εκδήλωση, όπως μια προβολή ταινίας/ντοκιμαντέρ ή παρουσίαση κάποιας μπροσούρας/βιβλίου, ένα κοινωνικό/πολιτικό καφενείο, κάποιο πάρτι οικονομικής ενίσχυσης, αντιφασιστικό τουρνουά ποδοσφαίρου / μπάσκετ/ σκάκι κ.α. Στις δράσεις αυτές η ομάδα η οποία οργανώνει έχει εφοδιαστεί με κάποιο προϊόν προς προσφορά ή πώληση, όπως φαγητό, ποτό, καφέ, βιβλία, αφίσες, μπροσούρες, αυτοκόλλητα, μπλουζάκια, καπέλα κτλ. Τις περισσότερες φορές τα χρήματα δίνονται με ελεύθερη οικονομική συνεισφορά ή στα πλαίσια ορισμένων προτεινόμενων τιμών.

Το ποσό το οποίο θα μαζευτεί είναι είτε για την οργάνωση μελλοντικών δράσεων, είτε για τις ανάγκες τις ομάδας. Χρήματα επίσης μπορούν να δοθούν από την μια ομάδα στην άλλη, όπως και σε ατομικότητες, οι οποίες ανήκουν στον χώρο. Σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να υπάρχει μια σημαντική ανάγκη συνυφασμένη με την πολιτική τους θέση και δράση (όπως οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη δικαστικών εξόδων).

Επίσης συγκεκριμένες δομές, κυρίως οι πιο σταθερές και προσβάσιμες, όπως τα κοινωνικά-πολιτικά καφενεία είναι και αυτά που έχουν πιο συχνά έσοδα-εξόδα. Ένα καφενείο το οποίο ανοίγει καθημερινά έχει περισσότερα έσοδα από μια περιχαρακωμένη ομάδα. Έσοδα τα οποία θα χρησιμοποιήσει πρώτα από όλα για να εφοδιαστεί με το προϊόν που προσφέρει στην συγκεκριμένη περίπτωση, τον καφέ και έπειτα στα υπόλοιπα τα οποία έχει θέσει ως στόχο (εβδομαδιαίο ή μηνιαίο).

- Εξουσία: αυτός ο όρος είναι ίσως ο πιο ευδιάκριτα απαγορευτικός στον χώρο. Όχι μόνο για την πολιτική τοποθέτηση μια συλλογικότητας ή μιας ατομικότητας αλλά και για την προσωπική ζωή που έχει ο καθένας. Αν κάποιος φέρεται εξουσιαστικά στην ομάδα του, στους συντρόφους του, στους φίλους του, αυτός είναι λόγος απομάκρυνσης του μέλους από την ομάδα. Αν η ομάδα δεν έχει λήξει εξαρχής τέτοιου τύπου θέματα δεν ανήκει στον αντιεξουσιαστικό - αντιφασιστικό χώρο. Και μπορεί άνετα να φτάσει στην διάλυση της.

Δεν υπάρχει ιεραρχία, ελίτ, βαθμίδες, ρόλοι, ο καθένας είναι αυτό που πρεσβεύει και όλοι έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις χωρίς εξαιρέσεις. Οι αποφάσεις παίρνονται από όλους συλλογικά και οι πιθανές διαφωνίες έχουν λόγο συζήτησης και ανάλυσης μέχρι να αποφευχθούν και να επιλυθούν τυχόν ζητήματα και προβληματισμοί. Όλα αυτά διαδραματίζονται στις συνελεύσεις τις οποίες έχει ορίσει η ομάδα, όπου τις περισσότερες φορές γίνεται μια φορά την εβδομάδα και συμμετέχουν όλοι ανεξαιρέτως. Η συνέλευση είναι το μοναδικό όργανο το οποίο μπορεί να πάρει μια απόφαση.

Στη μεταμοντέρνα κοινωνική θεωρία η τάση είναι να ακολουθούνται κοινωνικοί αναλυτές, όπως ο Michele Foucault που επέμενε στην πολυμορφία σχημάτων λόγω εξουσίας. Οι σχέσεις εξουσίας έχουν άμεση επιρροή πάνω στα σώματα, τα επενδύουν, τα κατευθύνουν ώστε να εκτελούν καθήκοντα και τελετές. Εισάγει τον όρο πολιτική τεχνολογία, μέσω της οποίας

παράγεται στα σώματα, στις συμπεριφορές και στις σχέσεις ένα σύνολο συνεπειών. Φτάνοντας έτσι στην κεντρική άποψη ότι η ανθρώπινη σεξουαλικότητα δεν είναι μια φυσική ιδιότητα.

Το κομμάτι αυτό της εξουσίας έχουμε δει πολλές φορές να σχετίζεται με το φύλο και την πειθαρχία. Πιο αναλυτικά οι “αντρικές φιγούρες” μιας συνελεύσης οδήγησαν στην περιθωριοποίηση δράσεων ή την αποχώρηση ορισμένων γυναικών από αυτές, μιας που η δυνατή, γεμάτη σθένος και αυτοπεποίθηση φωνή τους, κάλυπτε την φωνή της συντρόφισσας (οι όροι γυναίκα και άνδρα χρησιμοποιούνται εδώ εργαλειακά).

□ Επιρροή:

Σχετικά με την επιρροή που ασκεί η συλλογικότητα προς την κοινωνία, σημαντικό ρόλο παίζουν αυτά τα συγκεκριμένα πολιτικά χαρακτηριστικά που την διακρίνουν. Κάποια ομάδα λοιπόν θεωρεί ότι βασικό μέσο πίεσης είναι η άσκηση βίας ενώ κάποια άλλη θεωρεί πιο σημαντική την κοινωνική απεύθυνση.

Η άσκηση βίας, η μόνιμη επιθυμία για επίθεση σχετίζεται με την μαύρη, συγκρουσιάκη αναρχία και τον μηδενισμό. Εδώ τα άτομα συγκρούονται διότι από την καταστροφή και την διάλυση βιώνουν την αναγέννηση. Επιθυμούν την εκδίκηση για όλα αυτά που χάθηκαν και χάνονται μέσα στη νομοκατεστημένη ζωή. Για κάποιους η ανθρωπινή ζωή είναι φορέας οντολογικής ύπαρξης του μηδενός, απορρίπτοντας τις ηθικές αξίες, τους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς και την λογική τάξη στον κόσμο. Απορρίπτουν και αποδοκιμάζουν το περιβάλλον τους. Διαμαρτύρονται και επαναστατούν εναντίον του, το καταδικάζουν απόλυτα.

Η κοινωνική απεύθυνση, η άλλη πλευρά του νομίσματος κάνει υπομονή, δίνει χώρο και χρόνο, κατανοεί. Παίρνει τον ρόλο ενός συμβουλάτορα γονιού, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα κάτι καλό ή κάτι κακό. Είναι εκεί για να κρίνει, να αναστοχαστεί, δυσκολεύεται να πάρει αποφασίσεις εύκολα και να κάνει αλλαγές. Περιμένει.

Τα διάφορα αντι-συστήματα μπορούν να δημιουργηθούν σε όλα τα επίπεδα κοινωνικής αλληλεπίδρασης και να εξελιχθούν μακροπρόθεσμα σε ισχυρά κέντρα κοινωνικής αλλαγής. Κατά την διάρκεια κατασκευής συστημάτων και αντι-συστημάτων συνεπάγεται η ανάπτυξη διαγωνισμών λόγου. Έννοιες τυποποιούνται μέσω της αναπαράστασης και ορισμοί εμφανίζονται περισσότερο ή λιγότερο κυρίαρχοι. Η ικανότητα να κατακτήσει κανείς την ερμηνεία των εννοιών είναι κρίσιμης σημασίας.

Οι έννοιες από μόνες τους δεν προκαλούν αλλαγή, εγκαθιδρύουν όμως τον ορίζοντα για δυνητική δράση, οργανώνονται ως ιδεολογίες κάτι που μοιάζει με αυτό που ο Max Weber αποκαλούσε Weltbilder (κοσμοθεωρία). Έτσι τα συμφέροντα προασπίζονται στον πολιτικό αγώνα, μέσω του λόγου, κατασκευάζονται γλωσσικά και η πειστική ικανότητα είναι κλειδί για κάτι τέτοιο. Η δύναμη του λόγου μπορεί να δημιουργήσει νέα κοινωνικά δίκτυα, όσο σταθερές και αν φαίνονται οι ηγεμονίες μπορούν πάντα να τεθούν υπό αμφισβήτηση μιας που βασίζονται σε σχέσεις εμπιστοσύνης, πίστης, εξουσίας και νομιμότητας.

- Αξιακή δέσμευση: η αξιακή δέσμευση είναι ένα άλλο πολύ σημαντικό κομμάτι μέσα στο αντιεξουσιαστικό χώρο. Αν και ξεκάθαρη η υποκειμενική κρίση του καθένα στο τι είναι ηθικό, καλό, όμορφο, παρόλα αυτά υπάρχει ένας κοινός κώδικας ή πιο σωστά κάποια κοινά συναισθήματα και νοήματα που μοιράζονται τα μέλη μεταξύ τους. Είναι αυτές οι κοινές αξίες που οδηγούν τα άτομα να ενταχθούν στον χώρο και τα δένουν μαζί του. Είναι αξίες της ελευθερίας, της συντροφικότητας, της αλληλεγγύης, της

αυτο-οργάνωσης ενάντια στο κράτος και στον καπιταλισμό, οι αξίες ενάντια στο φασισμό, τον ρατσισμό, την εξουσία, τον σεξισμό, οι οποίες δημιουργούν στα άτομα την ανάγκη να συμπράξουν με όσους ασπάζονται τις ίδιες αξίες.

Τα άτομα νιώθουν την ανάγκη να υποστηρίζουν και να προάγουν τις αξίες τους σε όλα τα επίπεδα της ζωής τους, πνίγονται όταν δεν μπορούν να το κάνουν και προτιμούν να συναναστρέφονται μόνο με άτομα τα οποία θεωρούν πως συμφωνούν και ταυτίζονται με τις δικές τους αξίες. Είναι έτοιμα να συγκρουστούν με όποιον καταπατάει τα ιδανικά τους, τα οποία οι ίδιοι θεωρούν πως είναι ο μοναδικός δρόμος. Είναι ακούραστοι φρουροί των ιδεών, στοχεύοντας στην αξιοπρέπεια της ζωής τους, προσπαθώντας να κατανικήσουν την υποτέλεια.

Περιμένει πολλά ο ένας από τον άλλο, είναι αυστηροί κριτές, αν δεν είσαι εκεί όταν υπάρχει ανάγκη θα το θυμούνται, αν δεν μιλήσεις την στιγμή που πρέπει θα απογοητευτούν, αν δεν κάνεις δράση την τοποθέτηση σου, θα σε ξεγράψουν σιγά σιγά.

Τα πιο σημαντικά μέσα παραγωγής κατά τον Talcott Parsons είναι, το χρήμα, η δύναμη, η επιρροή και οι δεσμεύσεις αξίας.

Κατασκευή συμβολικών συνόρων:

Τα θεσμικά όρια της συλλογικότητας είναι εκείνα τα βασικά γνωρίσματα της κοινωνικής και πολιτισμικής ομοιότητας, που καθορίζει τα κριτήρια συμμετοχής όπως και τις υποχρεώσεις των μελών.

Εδώ υπάρχει μια αντίφαση, το αντιεξουσιαστικό κίνημα έχει τοποθετηθεί αρνητικά στην ύπαρξη συνόρων, τα οποία είναι αποτέλεσμα χρόνιων υπερεθνικών ζητημάτων, οδηγώντας στην διαφοροποίηση και την υποβάθμιση λαών από λαούς, με κεντρικό άξονα σύγκρισης την εθνική ταυτότητα. Όλα αυτά φτάνουν μέχρι τον εθνικισμό, τον ρατσισμό, την ξενοφοβία, μιας και αυτό που βρίσκεται έξω από τα σύνορα μας είναι ξένο άρα και πιθανά κακό. Τα σύνορα φέρουν στρατούς και στρατοί πολέμους. Σχετικές είναι οι ομάδες αντιμιλιταριστικού χαρακτήρα.

Αναπόφευκτα όμως όπου υπάρχουν ομάδες μέσα στην κοινωνία, στην συγκεκριμένη περίπτωση πολιτικές ομάδες με εμφανείς και ριζικές διαφωνίες, τότε η κατασκευή συμβολικών συνόρων πίσω από τα οποία βρίσκεται και δρα κάθε ομάδα είναι κάτι βέβαιο. Από σημεία στα οποία διασκεδάζουν, συζητούν, ζυμώνονται και συνδιαμορφώνονται τα άτομα και οι συλλογικότητες, πλατείες, δρόμους, κοινωνικούς χώρους, στέκια, καφενεία, καταλήψεις, μέχρι ολόκληρες περιοχές μέσα σε μία πόλη είναι οι λεγόμενοι “κοινοί τόποι”. Έτσι με αυτόν τρόπο χτίζονται μέσα στην πόλη ζώνες στις οποίες ανήκεις ή όχι, μπορείς να ενταχθείς ή όχι, να κυκλοφορείς άνετα ή όχι. Πέρα από την κατάκτηση που δηλώνουν αυτές οι περιοχές πολλές φορές συμβαίνουν και για λόγους ασφάλειας. Ένας μετανάστης ή πρόσφυγας δεν μπορεί να κινηθεί με ασφάλεια σε μια περιοχή όπου εδράζονται τα γραφεία της Χρύσης Αυγής.

Τυπικές πτυχές:

- Απόσταση μεταξύ δομικών σχέσεων: οι σχέσεις των ατόμων μέσα σε μια συλλογικότητα δεν θα λέγαμε πως παίρνουν μια τυπική μορφή, με εξαίρεση κάποιες σπάνιες περιπτώσεις. Τα άτομα τις περισσότερες φορές γνωρίζονται μεταξύ τους, μάλιστα πριν καν συνταχθούν στην δομή. Έχουν προσωπικές σχέσεις, φιλικές ή ερωτικές. Με την είσοδο τους στη ομάδα οι σχέσεις αυτές γίνονται κατά βάση συντροφικές. Η τυπικότητα του πράγματος θα μπορούσαμε να πούμε ότι λαμβάνει

χώρα κατά τη διάρκεια των συνελεύσεων, όπου εκεί γίνεται προσπάθεια οι προσωπικές σχέσεις να αποφευχθούν.

- Συμπλέγματα ρόλων: όπως ήδη προαναφέραμε τα άτομα έχουν την τάση σε κάθε περίοδο της ζωής τους να υιοθετούν έναν ή περισσότερους ρόλους. Έτσι για παράδειγμα ένα μέλος μιας συλλογικότητας του αντιεξουσιαστικού κινήματος ταυτόχρονα έχει τον ρόλο του φοιτητή, του εργαζόμενου, οι σχέσεις με τα υπόλοιπα άτομα είναι φιλικές, είναι η παρέα του εκτός συνέλευσης, με ένα μέλος έχει συνάψει ερωτικές σχέσεις το τελευταίο διάστημα. Αυτό το άτομο πρέπει να μάθει να διαχειρίζεται και να διαχωρίζει καλά τις σχέσεις του. Να ξέρει πολύ καλά ότι μέσα στη συνέλευση ή στην οποιαδήποτε πολιτική δράση η θέση του και η στάση του είναι αυτή του συντρόφου προς τους άλλους. Αν διαφωνεί με κάποιον, πρέπει να τοποθετηθεί αναλόγως και όχι να το παρακάμψει συνειδητά επειδή αυτός ο κάποιος μπορεί να είναι ο καλύτερος του φίλος.

Γενικές Καντιανές ιδιότητες:

- χρόνος: ο χρόνος έναρξης και λήξης της συλλογικότητας είναι πρώτον υπόθεση της ομάδας η οποία την απαρτίζει. Τα μέλη πολλές φορές ανακυκλώνονται, αυτό συμβαίνει γιατί η δομή μπορεί να είναι στη πόλη που φοιτούν οπότε με το πέρας της φοιτητικής τους ζωής να μετακομίσουν σε άλλη πόλη. Μπορεί να βρουν δουλειά σε άλλη πόλη ή γενικά να μετακινηθούν για οικονομικούς οι προσωπικούς λόγους και τις θέσεις τους να πάρουν άλλα καινούργια μέλη.

Η λειτουργία μπορεί να σταματήσει για λόγους ασυνεννοησίας των ατόμων έπειτα από προστριβές και συγκρούσεις, η αναμονή να δυσχεραίνει τα μέλη. Επίσης να έρχεται η κατανόηση πως η ομάδα δεν είναι σε θέση να προσφέρει πια κάτι άλλο και να έχει φτάσει στο σημείο του αυτοσκοπού. Ακόμη μια ομάδα μπορεί να σχηματίζεται εξ αρχής με γνώση ότι θα κρατήσει για ένα πολύ συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, λόγω συνθηκών. Όπως ομάδες, καταλήψεις, κοινωνικοί χώροι που δημιουργήθηκαν για τους πρόσφυγες και μετανάστες από της εισροές του πόλεμο στη Συρία.

Ο χρόνος ζωής όμως μιας πολιτικής ομάδας μπορεί να τελειώσει από εξωγενείς παράγοντες. Μια βιβλιοθήκη, ένα στέκι που λειτουργεί στο χώρο ενός πανεπιστημίου μπορεί να κλείσει μετά από πρυτανικές εντολές. Μια κατάληψη δημοσίου ή ιδιωτικού χώρου μπορεί να κλείσει μετά από κρατικές παρεμβάσεις, εισαγγελικές παραγγελίες ή μια έφοδο της αστυνομίας.

- Χώρος: ο χώρος είναι κάτι πολύ πιο σύνθετο. Ο χώρος είναι πάντα ένα από τα κεντρικά ζητήματα που απασχολούν το κίνημα. Πως θα επεκταθούν μέσα στην κοινωνία; πως θα μπορέσουν να γίνουν ποιο δραστήριοι σε περισσότερα σημεία; να λάβουν χώρα στις γειτονίες, στους δρόμους; Εξάλλου ο χώρος σχετίζεται άμεσα με τα δίκτυα επικοινωνίας που θέλεις να φτιάξεις. Στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στη δουλειά.

Χώρος μπορεί να είναι οπουδήποτε, από μια δομή σταθερή στον χρόνο με έντονη κοινωνική απεύθυνση μέχρι μια πορεία ή ένα συλλαλητήριο στο δρόμο, μια συζήτηση που διαδραματίζεται σε ένα καφενείο. Ο χώρος είναι τα πάντα για το αντιεξουσιαστικό κίνημα, είναι μικρά πρότυπα μιας κοινωνίας έτσι όπως θα θελαν να είναι. Κάποιες φορές απόλυτα περιχαρακωμένοι, με κάγκελα και κλειδαριές, φρουρία προστασίας, άλλες πάλι ορθάνοιχτοι στο να έχει πρόσβαση όποιος θέλει. Η δημιουργία συγκεκριμένων χώρων είναι αυτή ακριβώς η πλευρά που πιστεύει πως η ιδέα και ο λόγος πρέπει να γίνουν δράση, με δομές μέσα στην κοινωνία.

Κατά τον Shmuel Eisenstadt αυτή είναι και η βασική δυσκολία της ανθρώπινης ύπαρξης, δηλαδή το γέμισμα αυτών των άδειων χώρων. Το γέμισμα των χώρων προέρχεται μόνο μέσα από την κοινωνική αλληλεπίδραση, αρχικά κατά την κοινωνικοποίηση των νέων και στη συνέχεια μέσω της ενήλικης ζωής.

- Αναστοχαστικότητα: και η αναστοχαστικότητα είναι ένα ακόμα κεντρικό σημείο. Εδώ παίρνει την μορφή του απολογισμού, μέσα από τις λεγόμενες απολογιστικές συνελεύσεις μετά από κάποια δράση. Χρονοβόρες και αρκετά κουραστικές αφού συνήθως στόχο έχουν να εντοπίσουν τα λάθη και της αδυναμίες, μέσα από κυκλικές συζητήσεις. Τα άτομα συνήθως είναι αρκετά φορτισμένα και ευάλωτα στις προστριβές, όταν μια δράση δεν πάει τόσο καλά όσο περίμεναν. Το ενδιαφέρον σε αυτή την περίπτωση είναι ότι ακόμα και αν γνωρίζουν από πριν ότι η δράση δεν θα έχει μεγάλη αποτελεσματικότητα, συνεχίζουν την επιτέλεση της. Αυτό συμβαίνει διότι για να παρθεί μια απόφαση δράσης σημαίνει ότι το σώμα θεωρεί απαραίτητη την παρουσία του.

Στο κομμάτι της αναστοχαστικότητας γίνονται πιο εμφανείς από οπουδήποτε αλλού οι “μικροπολιτικές” (αν και για κάποιους είναι πολύ σημαντικές και μεγάλο πλήγμα) διαφωνίες που υπάρχουν μέσα στο χώρο. Οι μεν υποστηρίζουν πως τα πράγματα θα πήγαιναν καλύτερα αν ακολουθούσαν οι δικές τους προτάσεις και οι δε κάτι ανάλογο.

Δυσφορία της συνείδησης: το συναίσθημα της δυσφορίας σχετικά με τη συνείδηση μπορεί να γίνει διακριτό σε σημεία όπως, το να μην μπορεί η ομάδα - συλλογικότητα να συμμετέχει ενεργά, λόγω πιθανών προβληματικών, όπως ο χρόνος ή η έλλειψη συμμετοχής. Σε μια τέτοια περίπτωση ή επιλέγει να μην συμμετέχει ή μπαίνει στη διαδικασία να πάρει βιαστικές ακόμα και αυτοκτονικές αποφάσεις. Βέβαια οι βιαστικές - αντανεκλαστικές αποφάσεις πολλές φορές μπορεί να προβούν σε θετικά αποτελέσματα.

Επίσης συναισθήματα δυσφορίας της συνειδήσεις μπορεί να δημιουργηθούν όταν τα μέλη νιώθουν πως κάνουν έκπτωση στην πολιτική τους ταυτότητα. Ένα παράδειγμα: σε μια μικρή πόλη, γίνεται ένα γενικό αντιφασιστικό κάλεσμα. Λόγω της μικρής συμμετοχής (έλλειψη ατομικότητας και συλλογικότητας) τα μέλη καλούνται να αποφασίσουν αν θα συμμετέχουν στην πορεία. Σε μια πορεία γενικού καλέσματος στην οποία θα συμμετέχουν ομάδες από όλη την γκάμα της αριστερής πολιτικής, κάτι που προφανώς δυσανασχετεί τα περισσότερα μέλη του αντιεξουσιαστικού χώρου, ενώ από την άλλη γνωρίζουν πως μόνο έτσι η πορεία θα έχει μια υπολογίσιμη δυναμική.

Ανασφάλεια: υπάρχει παντού και πάντα, το κίνημα έχει μάθει να ζει και να πορεύεται με ανάλογα συναισθήματα, τα οποία έχουν πάρει μόνιμη θέση. Η ανασφάλεια προέρχεται κυρίως από τη μη νομιμοποίηση του (κάτι που όμως δεν σημαίνει πως θα θελαν να αλλάξει), την ύπαρξη κρατικής καταστολής, τη φημολογία που κηρύσσεται επιτηδευμένα εναντίων των αντιεξουσιαστών από τα ΜΜΕ. Ανασφάλεια για την σωματική ακεραιότητα των μελών και της ελευθερίας τους, μιας που δεν λείπουν από το χώρο οι συγκρουσιακές επιθετικές δράσεις. Ανασφάλεια για συναισθηματική αντοχή μέσα σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις, για το αν θα υπάρχουν αύριο, επιβιώνοντας από αμέτρητα εχθρικά μέτωπα.

Το προβληματικό εδώ είναι πως όλος αυτός ο φόβος ενδεχόμενα να πάρει τη μορφή τρομολαγνείας, αισθήματα καταδίωξης και πασιφισμού. Φτιάχνοντας σενάρια και υιοθετώντας μια παθητική στάση. Αυτό όμως δεν μπορούμε να το γνωρίζουμε από τη στιγμή που είναι μόνο υποθέσεις, δικαιολογημένες ή μη.

Φαντασία: δημιουργικότητα, πρωτοπορία, διαφορετικότητα, φαντασία στους δρόμους, στους τοίχους, στις καταλήψεις. Αφίσες, πανό, μπροσούρες, γκράφιτι, γνώση υπολογιστών, διαδικτυακή επικοινωνία και ενημέρωση. Θεατρικές ομάδες, μουσικές μπάντες, ομάδες

αυτομόρφωσης, φεστιβάλ που έφτιαξαν μόνοι τους, μέσα στην D.I.Y (Do It Yourself) σκηνή που προωθεί την αυτονομία και την αυτοοργάνωση.

Όλα ανθίζουν μέσα από την ανάγκη να καλυφθούν όλα τα κενά. Μέσα στη βιομηχανοποιημένη ζωή, στην κοινωνία της πληροφορίας και της εικόνας, να δημιουργήσουν, χώρους που τα άτομα να μπορούν να αλληλεπιδρούν και να ζυμώνονται, κάνοντας τα παλιά καινούργια, τα άχρηστα χρήσιμα, τα άσχημα για τους άλλους όμορφα για αυτούς.

Κοινωνική ευταξία:

Εμπιστοσύνη: είναι κάτι πολύ σχετικό ανά άτομο. Είναι δύσκολο να την διακρίνουμε. Διότι τα μέλη του κινήματος έχουν μάθει να δρουν με πολύ προσοχή, εξ αιτίας του φόβου ύπαρξης ατόμων από εχθρικές ομάδες, τα οποία έχουν προσέλθει στο χώρο καμουφλαρισμένα ως αντιεξουσιαστές. Από την άλλη όταν μια ομάδα ατόμων έχει μοιραστεί τόσο έντονες καταστάσεις και αυτά θεωρηθούν ως σύντροφοι, τότε η εμπιστοσύνη που νιώθει ο ένας για τον άλλο είναι τόσο μεγάλη, ως το σημείο να κάνουν αδιανόητα πράγματα ο ένας για τον άλλο.

Νομιμοποίηση: νομιμοποιημένοι από το κράτος δεν είναι και ούτε θα ήθελαν να είναι, μιας και αυτό θα σήμαινε πως βαδίζουν με τα νομοκατεστημένα πρότυπα. Δεν πιστεύουν στους νόμους, γιατί γνωρίζουν πολύ καλά πως προέρχεται από την κυρίαρχη τάξη και προς όφελος μόνο της ίδιας. Υπάρχουν για να καταπιέζουν και να περιορίζουν τις ελευθερίες τους. Η μοναδική νομιμοποίηση που επιζητούν είναι αυτή, από μια μερίδα της κοινωνίας που είναι φιλικά προσκείμενη. Υπάρχουν βέβαια και κάποια παραδείγματα διάφορων ομάδων, όπου για να μπορέσουν να επιτύχουν την προσέγγιση κόσμου που δεν ήταν ακόμα πολιτικά κατασταλαγμένος, πήραν νομιμοποιημένες αποφασίσεις, αντί λοιπόν να καταλάβουν κάποιο κτίριο ως κοινωνικό απάγκιο το νοίκιασαν, με στόχο την αποφυγή προβλημάτων και την ευκολότερη αποδοχή τους στην εκάστοτε κοινωνία.

Έντασις στη κατασκευή της κοινωνικής ευταξίας: εκτός από τη θέληση δημιουργίας κοινωνικών χώρων, μέσα στους οποίους θα διαχέονται τα ιδεώδη του κινήματος και σε άλλα κοινωνικά σύνολα, υπάρχει και μια άλλη οπτική γωνία. Η πιο γρήγορη και αποτελεσματική επιλογή είναι αυτή της κατασκευής έντασης στην κοινωνική ευταξία. Δημιουργία έντασης, αποσύνθεσης, χάους και αναστάτωσης, στις νομιμοποιημένες- κατεστημένες, καπιταλιστικές δομές, του υπάρχοντος καταπιεστικού συστήματος, με στόχο την καταστροφή και την ανασυγκρότηση της κοινωνίας. Μια τρίτη σκοπιά είναι αυτή κατά την οποία θεμιτά είναι και τα δυο μέσα, δηλαδή και κοινωνική απεύθυνση άλλα και σύγκρουση, με άλλα λόγια πολυμορφία ή πολυτασικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Είναι πάντα πιθανόν, ότι οι κατάλληλοι τύποι δράσης δεν θα προκύψουν ή ότι αυτοί που θα προκύψουν δεν θα γίνουν αποδεκτοί από τους ευρύτερους τομείς του πληθυσμού. Η ευθραυστότητα ή μεταβλητότητα και η σύγκρουση λαμβάνει χώρα στη συνεχή διαπλοκή των προβλημάτων και των αοριστιών. Όπως επίσης και λόγω της πληθώρας των δρώντων σε κάθε τέτοια συνθήκη. Όσον αφορά τους περιορισμούς σχετικά με την θεσμοθέτηση πρώτον υπάρχει επιλογή συγκεκριμένων προτιμήσεων και αποκλεισμός άλλων. Δεύτερον οι περιορισμοί αναφορικά, με τον βαθμό κατά τον οποίο καθένα από τα συμβολικά και οργανωτικά συστατικά της θεσμοθέτησης και οι σχέσεις μεταξύ τους διαφοροποιούνται εσωτερικά. Τρίτον οι δημιουργοί των καινούργιων δημιουργημάτων μπορεί να φοβηθούν από την εξάπλωση της δημιουργίας και να προσπαθήσουν να επιβάλλουν περιορισμούς στην προσπάθεια άλλων ανθρώπων ή ομάδων να συμμετάσχουν σε μια τέτοια δημιουργικότητα ή να επεκτείνουν το πεδίο δράσης της.

Κάθε θεσμοθέτηση της χαρισματικής διάστασης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων υπονοεί την πιθανότητα, ότι η αντικειμενοποίηση του εξωτερικού και του κοινωνικού κόσμου μπορεί να μετατραπεί σε μία σχετικά άκαμπτη πραγματοποίηση. Θα λάβει αυτόν τον χαρακτηρισμό από πολλά μέρη της κοινωνίας, δίνοντας ώθηση στα πιθανά αισθήματα αλλοτρίωσης. Η θεσμοθέτηση αυτή επίσης δημιουργεί μια συνεχή τάση μεταξύ ιδιωτικής και δημοσίας σφαίρας, αναζήτηση προσωπικής ταυτότητας και κοινωνικού ρολού.

Σε όλες τις σφαίρες τις κοινωνικής αλληλεπίδρασης το πρόβλημα είναι η σταθερή στο χρόνο θεσμοθέτηση των δραστηριοτήτων τους, η οποία εξαρτάται από τους συμβολισμούς, τις υποχρεώσεις, την εμπιστοσύνη και την οργάνωση του νοήματος. Μια τέτοια συνθήκη μπορεί να δημιουργήσει ένταση μεταξύ της εμπιστοσύνης και των απαιτήσεων, όπως παραδείγματος χάρι τέτοιες εντάσεις δημιουργούνται στις βασικές οικογενειακές σχέσεις κατά την διαδικασία της κοινωνικοποίησης.

Η έλξη να βγει κάποιος έξω από τα όρια μιας δεδομένης τάξης, όπως και η αγωνία για την ίδια την πράξη δεν εκμηδενίζουν την επίγνωση των πιθανοτήτων πέραν από αυτές που υπάρχουν στην δεδομένη κοινωνική τάξη. Τα μέλη μιας κοινωνίας δεν μοιράζονται τις ίδιες πεποιθήσεις, ούτε τους ίδιους κώδικες. Διαφορετικά μοντέλα μπορούν να ενεργοποιηθούν σε ποικίλες καταστάσεις αν και μερικά συνήθως τείνουν να είναι επικρατέστερα, δημιουργώντας θέματα διαμαρτυρίας, αισθήματα αμφιθυμίας προς την κοινωνική τάξη και καταστρεπτικούς προσανατολισμούς, συνοδεύοντας με την άρνηση της εγκυρότητας για το τι θεωρεί ιερό κάθε δεδομένη κοινωνία. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για μερικοποίηση της παράδοσης, δηλαδή ότι ήταν καθιερωμένο σε μια δεδομένη κοινωνία τείνει να γίνει μερικό και ίσως δεσμευτικό για ορισμένα μέλη της κοινωνίας. Οι διαστάσεις διατήρησης της τάξης ή του μετασχηματισμού της δεν είναι παρά οι δυο πλευρές της κοινωνικής κατασκευής.

Η ύπαρξη ομάδων ελίτ που νομιμοποιούν νόρμες στην κοινωνία, είναι ένας από τους βασικούς λόγους δημιουργίας ομάδων που προσπαθούν να αυτονομηθούν από το δεδομένο θεσμικό σύστημα. Κάποιες ομάδες λοιπόν είναι αντίθετες στο δεδομένο σύστημα, άλλες το αποδέχονται ελάχιστα και άλλοι θεωρούν τους εαυτούς τους ως τους πιο πιστούς αυτών των αξιών.

Οι **οντολογικές προϋποθέσεις** μαζί με την ευταξία στο εσωτερικό της ομάδας, δημιουργούν κωδικοποιημένα σχήματα και προσανατολισμούς που αυτοί με την σειρά τους καθορίζουν την δεοντολογία. Με τον όρο δεοντολογία εννοούμε μια γενική κατάσταση δεοντολογικού προσανατολισμού, στην αξιολόγηση συγκεκριμένων ηθικών στίβων και την θεσμοθέτηση βασικών κανόνων. Για να μπορεί λοιπόν η ομάδα να συνεχίσει να επιβιώνει και να δρα στο χρόνο πρέπει να μπορεί να τηρεί αυτά τα βασικά χαρακτηριστικά που την διακρίνουν. Αυτά τα χαρακτηριστικά προέρχονται από τα ίδια τα άτομα που την αποτελούν, βασιζόμενα στην κρίση και τα βιώματα τους, καθώς και μια σειρά απο ιδεολογικούς παράγοντες που τα διαμορφώνουν. Αυτοί οι ιδεολογικοί παράγοντες και ηθικές αξίες, φαίνεται σαν να προϋπάρχουν. Προϋπάρχουν μεν αλλά αναγεννιούνται και αναδιαμορφώνονται συλλογικά μέσα στην ομάδα. Σύμφωνα με τον Eisenstadt η θεσμοθέτηση των βασικών κανόνων αφορά τα θεσμικά σύνορα, τα κριτήρια ρυθμίσεων για πρόσβαση σε πόρους, κανόνες διανεμητικής δικαιοσύνης και τον ορισμό του σκοπού του νοήματος των συλλογικοτήτων. Τέλος τρεις οι τύποι ορθολογισμού που ξεπηδούν από το κομμάτι της δεοντολογίας σύμφωνα με τον Weber: θεωρητικός, τυπικός και ουσιώδης.

Λειτουργικές Προϋποθέσεις:

Προσαρμογή: σύμφωνα με μια κοινωνιο-βιολογική προσέγγιση περισσότερο, κάθε ον αν θέλει να συνεχίσει να υπάρχει στο περιβάλλον που ζει, θα πρέπει να μπορεί να επιβιώσει. Αυτή η επιβίωση τις περισσότερες φορές προέρχεται, από την επιτυχία των όντων για προσαρμοστικότητα. Το ζήτημα όμως που τίθενται εδώ, είναι πως τα άτομα που είναι μέρος του αντιεξουσιαστικού κινήματος προσθέτουν μια άλλη οπτική. Σημασία δεν έχει άπλα να κατακτήσεις αυτήν την προσαρμοστικότητα και να χαθείς μέσα στα όρια της. Ο στόχος, ακόμα και αν αυτός είναι μακροπρόθεσμος, είναι η ανατροπή του υπάρχοντος συστήματος, η ανατροπή της ίδιας την κοινωνίας. Είτε μέσω δομών που θα δημιουργηθούν στην κοινωνία, οι οποίες θα καταφέρουν με αργά και σταθερά βήματα να ριζώσουν κάτι στις συνειδήσεις των ανθρώπων είτε μέσω της ολικής καταστροφής και της αναγέννησης της κοινωνίας.

Μέχρι να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, όλα τα υπόλοιπα είναι προσπάθειες και όχι συμβιβασμός. Προσπάθειες που προφανώς μέσα σε μια καπιταλιστική, καταπιεστική κοινωνία έχουν συγκεκριμένα όρια που δεν μπορούν να ξεπεραστούν από την μια στιγμή στην άλλη. Η προσαρμογή λοιπόν αν είναι απόλυτη και καθολική θυμίζει μια κατάσταση απραξίας και δεκτικότητας όσων συμβαίνουν γύρω μας. Αν όμως είναι επιλεκτική και μεθοδευμένη τότε μπορεί στρατηγικά να οδηγήσει σε θεμιτά αποτελέσματα.

Εργαλειακοί στόχοι: αφορούν το συμφέρον, δηλαδή τους στόχους τους οποίους θέτουν οι ομάδες ως προτεραιότητα για την αύξηση του συμφέροντος. Άρα εδώ έχουμε να κάνουμε με έναν πρακτικό ορθολογισμό, ο οποίος κατ' επέκταση καθορίζει τον τυπικό, δηλαδή τις ρυθμίσεις και τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας. Το συμφέρον πολλές φορές έρχεται σε αντιπαράθεση με τις ηθικές αξίες. Ποιο όμως θα μπορούσε να είναι το συμφέρον ενός αντιεξουσιαστικού κινήματος; Με μια πρώτη σκέψη η απάντηση φαντάζει εύκολη. Συμφέρον είναι η μαζικότητα, η δραστηκότητα και η αντακλαστικότητα. Είναι αυτονόητο βέβαια πως κάτι τέτοιο πέραν της δυσκολίας, διακατέχεται και από έναν μεγάλο κίνδυνο πολιτικών εκπτώσεων. Αυτή η ανάγκη για μαζικότητα συνεπάγεται την προσέλευση διαφορετικών ατομικοτήτων και συλλογικοτήτων σε μία δράση. Οι εργαλειακοί στόχοι είναι συνήθως αυτοί οι οποίοι απευθύνονται σε μια επείγουσα κατάσταση. Αυτό σημαίνει με άλλα λόγια ότι δεν υπάρχει ο χρόνος για την επιθυμητή ζύμωση ανάμεσα στα άτομα.

Αλληλεγγύη: είναι μια από τις πιο βασικές αξίες που προσδιορίζει τις σχέσεις στον αντιεξουσιαστικό χώρο. Σύμφωνα με τον Weber μπορούμε να εντάξουμε την αλληλεγγύη

τόσο στον θεωρητικό όσο και στον ουσιώδη ορθολογισμό. Η αλληλεγγύη είναι ακριβώς αυτό το συναίσθημα που συνδέει και δένει τα άτομα μεταξύ τους. Άτομα τα οποία δεν χρειάζεται να είναι φίλοι ή να είναι μέλη της ίδιας συλλογικότητας, για την ακρίβεια δεν χρειάζεται καν να γνωρίζονται. Αρκεί να έχουν κοινές πεποιθήσεις και να είναι ξεκάθαρη η πολιτική τους τοποθέτηση. Πολλές φορές όμως μπορεί να συναντήσουμε μια τόσο μεγάλη μαζικότητα δράσης που ακόμα και μια ξεκάθαρη πολιτική τοποθέτηση από την άλλη πλευρά να μην χρειάζεται, για να πεισθούν τα άτομα πως είναι απαραίτητη η αλληλεγγύη τους (πχ προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια).

Το αίσθημα της αλληλεγγύης συνήθως προϋπάρχει στα άτομα, πριν από την είσοδο τους σε κάποια συλλογικότητα. Πιθανόν επειδή αυτό θεωρούν “σωστό”, επειδή μεγάλωσαν με τέτοια πρότυπα. Μέσα στην συλλογικότητα όμως αυτό το συναίσθημα παίρνει σάρκα και οστά. Η πίστη πρέπει να γίνει δράση. Κάθε στιγμή που κάποιος/α σύντροφος χρειαστεί υποστήριξη το άτομο πρέπει να είναι σε θέση “να κάνει κάτι για αυτό”, να διαθέσει αρκετό χρόνο για να οργανώσει και να κάνει μια δράση.

Κατασκευή συλλογικών ταυτοτήτων:

Έτσι, μέσα από αυτά που προαναφέρθηκαν ξεπροβάλλουν και δημιουργούνται τύποι συμπεριφορών μη δομημένων, προσαρμοστικών σε διαφορετικές αρένες, που δεν αφομοιώνονται από τα θεσμικά οργανωτικά πλαίσια και είναι ορατοί σε ποικίλους τύπους συλλογικής συμπεριφοράς και κοινωνικών κινημάτων, τα οποία τείνουν να γίνουν πιο εντατικά και αυτόνομα σε τέτοιες καταστάσεις, παρά τα κανονιστικά πρότυπα συμπεριφοράς.

Καθ' όλη αυτή την κατάσταση αλλαγής διακρίνουμε κάποιες σημαντικές διαθέσεις ανάμεσα στους “παλιούς” και “καινούργιους” δρώντες. Διακρίνουμε μια ολοκληρωτικά παθητική αρνητική διάθεση που προκύπτει από την αλλαγή. Μια ενεργή οργανωμένη αντίσταση στην αλλαγή μέσω της επιβολής παλαιότερων αξιών. Επίσης διαφορετικούς τύπους ευαισθησίας στην αλλαγή και τέλος την ικανότητα μετασχηματισμού στις νέες συνθήκες.

Τα βασικά εργαλεία αποδοχής της νέας κοινωνικής τάξης που αναφέεται, είναι η έμφαση στην ισχύ και την αλληλεγγύη. Όπως επίσης από τον συνδυασμό βασικών θεσμικών και κανονιστικών μορφών, από τις διαδικασίες μάθησης και στέγασης, από τον τρόπο λήψης αποφάσεων και από τα ίδια τα άτομα και την ευκολία τους να ανταποκρίνονται στα ιστορικά συμβάντα.

Στόχοι:

Υπερβατικότητα: ως η ύπαρξη μιας ιδέας πέρα από τα όρια του αισθητού κόσμου και της εμπειρίας. Υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη άποψη πως η ιδεολογική βάση του αντιεξουσιαστικού κινήματος είναι μάλλον ουτοπική και πως δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε μια καπιταλιστική κοινωνία. Κάτι τέτοιο όμως θα ονομάζαμε ως παραφιλολογία, παρά ως μια ολοκληρωμένη κριτική. Ας πάρουμε λοιπόν τα πράγματα από την αρχή. Πολλοί θεωρητικοί έχουν την τάση, στην προσπάθειά τους να ορίσουν την κοινωνία, να δημιουργούν έναν ιδεότυπο, παρμένο από την ιστορική και εμπειρική πραγματικότητα. Αυτό γίνεται στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν στον αναγνώστη μια ζωντανή εικόνα, αυτού που θέλουν να παρουσιάσουν.

Αυτή λοιπόν η ιδανική, “ουτοπική” όπως θα έλεγαν πολλοί κοινωνία, όπως την φαντάζονται τα μέλη του κινήματος, δεν είναι πάρα η ελπιδοφόρα αναζήτηση. Κάνεις δεν είπε πως από την μια μέρα στην άλλη μπορούν να αλλάξουν τα θεμέλια μιας κοινωνίας που επιβιώνει τόσους αιώνες και κανένας δεν ρύθμισε τις πράξεις του με βάση αυτό. Αντιθέτως μάλιστα οι συλλογικότητες δρουν ή έστω προσπαθούν να δρουν (αν όχι πάντα) με αργά και σταθερά βήματα, γνωρίζοντας το πόσο δύσκολο είναι να “ταράξουν” τους θεσμούς. Οι κύκλοι της ιστορίας έτσι και αλλιώς μας δίνουν απλόχερα αυτά τα παραδείγματα. Πόσοι ήταν αυτοί που πίστεψαν σε κάτι που οι άλλοι θεωρούσαν παράλογο, εξωπραγματικό και ψεύτικο. Από τον Γαλιλαίο, τους φυσικομαθηματικούς και τις μεγάλες ανακαλύψεις μέχρις το γυναικείο ζήτημα, την πολιτική ψήφο και τις κατακτήσεις για τα εργατικά ωράρια και δικαιώματα. Όλοι τους ήταν τρελοί.

Η ιδέα λοιπόν πέρα από τα όρια του αισθητού κόσμου και της εμπειρίας δεν μας αφορά. Από την άποψη πως τα άτομα κυρίως δρουν με βάση την εμπειρία που κατέχουν. Αυτό μπορεί να γίνει εύκολα φανερό αν παρατηρήσουμε πως οι ομάδες δρουν και αλληλεπιδρούν διαφορετικά μεταξύ τους. Σε κάποιες περιοχές οι δράσεις είναι πολύ πιο τακτικές και δυναμικές από άλλες. Αυτό συμβαίνει διότι τα άτομα, μέσω της πραγματικότητας που βιώνουν, έχουν την δυνατότητα να δρουν πιο οργανωτικά από κάποια άλλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ-ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΠΠΤΩΣΗΣ

Το δικό μας παράδειγμα αναφέρεται σε μια πολιτική συνέλευση, η οποία λαμβάνει χώρα σε μια μικρή πόλη της Δυτικής Ελλάδος. Η συλλογικότητα αυτή υπάρχει τα τελευταία τέσσερα χρόνια με αλλαγές στη σύστασή της. Είναι μέρος της πανεπιστημιακής κοινότητας, τα άτομα δηλαδή που την απαρτίζουν είναι κυρίως φοιτητές. Η συνέλευση λειτουργεί με βάση την αυτό-οργάνωση και την αυτονομία.

Η συνέλευση κατέχει ένα μικρό χώρο του πανεπιστημίου, το οποίο λειτουργεί ως καφενείο και βιβλιοθήκη. Αυτό επιτεύχθηκε στην αρχή με κατάληψη του χώρου από την ομάδα και στη συνέχεια με μια μορφή παραχώρησης από την πρυτανεία. Η ομάδα δημιουργήθηκε έπειτα από μια σειρά φιλικών συζητήσεων πάνω στην ανάγκη να οργανωθεί ένας αντιφασιστικός χώρος στο πανεπιστήμιο, στον οποίο θα μπορούσαν να γνωριστούν, να ζυμωθούν και να συμπράξουν άτομα με κοινές πεποιθήσεις.

Η πολιτική συνέλευση αυτή τη στιγμή αποτελείται από 10 άτομα, σε όλη την διάρκεια βέβαια εισήλθαν και αποχώρησαν ορισμένα, κυρίως λόγω της αποχώρησης στους από την πόλη μετά το πέρας των σπουδών τους. Για να μπει ένα άτομο στη συνέλευση αρκεί να το θέσει ως επιθυμία σε ένα από τα μέλη και στη συνέχεια αυτό θα μεταφέρει ως αίτημα στην επόμενη προκαθορισμένη συνέλευση. Η συνέλευση έπειτα από συζήτηση θα αποφασίσει αν το άτομο μπορεί να συμμετέχει, κάτι που είναι και το πιο σύνηθες, δηλαδή 9 στα 10 άτομα μπαίνουν στη συνέλευση. Το άτομο από κει και πέρα θα πρέπει να είναι σε θέση να διαθέσει 4-5 ώρες εβδομαδιαίως για την συνέλευση όπως και 2 ώρες για την βάρδια του στο καφενείο.

Η εβδομαδιαία συνέλευση πραγματοποιείται κάθε Κυριακή σε ένα από τα κτίρια του πανεπιστημίου στις 17:00, εκτός από τις διακοπές τον Χριστουγέννων και του Πάσχα, όπως και το καλοκαίρι, διότι τα μέλη λείπουν από την πόλη, καθώς και την περίοδο κάθε εξεταστικής, λόγω φόρτου μελέτης. Πριν ξεκινήσει η συνέλευση αφού συγκεντρωθεί το λιγότερο ο μισός αριθμός των μελών τίθενται τα θέματα. Κάποιος από την ομάδα γράφει τα πρακτικά, αυτό αλλάζει κυκλικά σε κάθε συνέλευση. Τα θέματα συνήθως χωρίζονται στις ανακοινώσεις, τις δράσεις, το εβδομαδιαίο πρόγραμμα των βαρδιών του καφενείου, καφέδες, καινούργιες προσούρες και βιβλία, πολιτική ταυτότητα της ομάδας όπως και επίκαιρα ζητήματα. Επιπλέον υπάρχει και ένας ταμίας ο οποίος είναι υπεύθυνος για την φύλαξη των χρημάτων, όχι όμως και για την διαχείρισή τους, η οποία είναι υπόθεση όλων. Από κει και πέρα στη συνέλευση δεν υπάρχουν ρόλοι, η δομή της είναι οριζόντια, δηλαδή αντι-ιεραρχική.

Οι αποφάσεις της συνέλευσης παίρνονται με πλειοψηφία, το 90% περίπου της συνέλευσης πρέπει να συμφωνεί, αυτό βέβαια τις περισσότερες φορές δεν αποτελεί κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα γιατί τα μέλη της ομάδας συνήθως καταλήγουν να συμφωνούν μετά από πολύωρες συζητήσεις σε μια κοινή απόφαση. Αν οι αποφασίσεις παίρνονταν με ομοφωνία θα σήμαινε πως γίνεται αποδεκτό το βέτο, κάτι που θα δυσκόλευε πολύ την λειτουργικότητα και θα ήταν επικίνδυνο για το σώμα της ομάδας, στην περίπτωση που γινόταν μέλος κάποιο άτομο το οποίο είχε δόλιες βλέψεις για την ομάδα.

Τον τελευταίο χρόνο αποφασίστηκε από την ομάδα, ότι θα ήταν αρκετά βοηθητικό κυρίως λόγω της αλλαγής της σύστασης της ομάδας, να δημιουργηθεί ένα κείμενο το οποίο θα συγκέντρωνε τον τρόπο λειτουργίας της πολιτικής συνέλευσης και του καφενείου. Το κείμενο αυτό δεν θα ήταν κάποιος κώδικας, απαράβατος, θα είχε την ευκολία να αλλάξει σε ορισμένα

σημεία που μελλοντικά θα χρειαζόταν να αναιρεθούν, πάντα κάτω από την συμφωνία των μελών της συλλογικότητας. Επίσης θα βοηθούσε σε περίπτωση που δεν ήταν σίγουροι για κάποια απόφαση του παρελθόντος να ανατρέξουν στις σελίδες αυτές, κάτι που συμβαίνει και με τα πρακτικά.

Όσον αφορά το καφενείο, οι βάρδιες έχουν ως εξής 11:00-13:00, 13:00-15:00, 15:00-17:00, 17:00-19:00 τις καθημερινές. Το καφενείο προσφέρει καφέδες, τσάι, σοκολάτα και αναψυκτικά. Όταν έρχεται κάποιος ζητάει από το μπαρ αυτό που θέλει, το άτομο που έχει βάρδια το ετοιμάζει και του το προσφέρει, δίπλα υπάρχει το κουτάκι με τα χρήματα που μπορεί να διαθέσει ο καθένας. Κάθε άτομο που βρίσκεται στο χώρο είναι υπεύθυνος να καθαρίσει το τραπέζάκι του και να επιστρέψει στο μπαρ το ποτήρι ή την κούπα του. Μπορεί να δανειστεί βιβλία και μπροσούρες, όπως και να τις αγοράσει. Το καφενείο διαθέτει Cdplayer που όλοι μπορούν να προτείνουν τη μουσική που τους αρέσει.

Στο καφενείο έχουν οργανωθεί και κάποιες εκδηλώσεις. Όπως τουρνουά σκάκι, προβολές ταινιών, μπαζάρ βιβλίων, κύκλοι αυτο-μορφώσεων σε ειδικά θέματα, διανομή προϊόντων, κειμένων και μπροσούρων άλλων ατομικοτήτων και συλλογικοτήτων και διάφορα πάρτι οικονομικής ενίσχυσης.

Στο τέλος κάθε βάρδιας, το άτομο που κράτησε το καφενείο γράφει σε ένα τετράδιο τα χρήματα που συγκέντρωσε και τα αποθηκεύει στο ταμείο, αφού πρώτα έχει καθαρίσει το χώρο. Τιμές στο καφενείο δεν υπάρχουν πέρα από κάποιες προτεινόμενες, ο καθένας μπορεί να αφήσει όσα χρήματα επιθυμεί. Κανένα μέλος της συνελεύσεως δεν αμείβεται ούτε κρατάει χρήματα για προσωπική χρήση. Τα έσοδα διατίθενται για την αγορά αναγκαίων πραγμάτων για το καφενείο, όπως καφέδες, καθαριστικά, για μπογιές, πανό, την εκτύπωση κειμένων, για την οικονομική ενίσχυση συντρόφων ή και άλλων ομάδων.

Η πολιτική ταυτότητα της ομάδας δεν είναι ακριβώς ξεκάθαρη, τα άτομα που την απαρτίζουν προέρχονται από διαφορετικές πολιτικές αφητηρίες, πλέουν όμως προς κάποιους κοινούς στόχους και σκοπούς. Τα βασικό χαρακτηριστικό που ενώνει τα μέλη της συλλογικότητας είναι πως ανήκουν στον αντιεξουσιαστικό χώρο ή πιο σωστά δηλώνουν πως ανήκουν στον αντιεξουσιαστικό χώρο, η ταυτότητα δεν προϋπάρχει αλλά διαμορφώνεται. Θέτουν τους εαυτούς τους ενάντια σε κάθε μορφή φασισμού, ρατσισμού, σεξισμού. Εναντιώνονται στις εμφύλες σχέσεις και τις σχέσεις εξουσίας της καπιταλιστικής κοινωνίας στην οποία ζουν. Εδώ ακριβώς όμως τίθενται και μερικές δυσκολίες, μιας και τα άτομα νοηματοδοτούν διαφορετικά τις λέξεις και τις εικόνες, με βάση την βιωμένη εμπειρία τους. Έτσι για παράδειγμα σε μια συζήτηση για τον ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία κάποιος άντρας της συνέλευσης θεωρεί πως με την διάλυση του καπιταλιστικού συστήματος η γυναίκα θα μπορεί να νοηθεί και να αντιμετωπιστεί ως ίσο υποκείμενο, μια γυναίκα της συνέλευσης διαφωνεί υποστηριζόμενη πως και στις προκαπιταλιστικές κοινωνίες η γυναίκα ήταν και πάλι η καταπιεσμένη, αδικημένη πλευρά και πως αυτό είναι θέμα κουλτούρας.

Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι πως κάποια μέλη της ομάδας πιστεύουν στην ταξική συνείδηση των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων της κοινωνίας και πως με την επαγρύπνηση αυτών και μόνο θα μπορέσει να στρατευθεί μια καλά οργανωμένη επανάσταση ενάντια στο κράτος και τον καπιταλισμό. Πιστεύουν στους “προδότες” των τάξεων, παραδείγματος χάρη ένα άτομο το οποίο προέρχεται από μια μεσοαστική οικογένεια άλλα ηθικά θεωρεί πως θα βγει κερδισμένος από την επανάσταση, τότε αυτός είναι προδότης της τάξης του, όπως θα ήταν και ένα άτομο που προέρχεται από εργατική τάξη άλλα επιζητάει το πλούτο. Αντίθετα τα υπόλοιπα μέλη θεωρούν πως στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας την οποία ζούμε, οι κοινωνικές τάξεις ξεπερνιούνται. Βασικό σημείο εκείνης αυτής της θέσης είναι ο τρόπος με τον οποίο ορίζουμε την τάξη, δηλαδή με βάση το εισόδημα, το κύρος του επαγγέλματος, τον τρόπο ζωής ή μήπως τον ίδιο τον αυτοπροσδιορισμό που

έχουν τα άτομα για τους εαυτούς τους. Έτσι στο παράδειγμα ενός φοιτητή του οποίου η μητέρα είναι καθηγήτρια λυκείου, ενώ ο πατέρας του μηχανικός αυτοκινήτων άλλα έχει μεγαλύτερο ετήσιο εισόδημα, τότε είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ταξικά πόσο μάλλον να αποκτήσει την αντίστοιχη ταξική συνείδηση. Με την ίδια συχνότητα λοιπόν μπορείς να βρεις άτομα με ακροδεξιές πεποιθήσεις σε όλα τα κοινωνικά στρώματα της κοινωνίας. Έτσι ενώ ανήκουν στην ίδια οικονομική τάξη, η μόνη βασική διαφορά τους είναι η πολιτική τους ταυτότητα.

Έτσι στην ερώτηση των 10 μελών της συλλογικότητας πως ξεπερνάνε αυτές τις πολιτικές και σημαντικές διαφωνίες και κατά πόσο αυτά τα δεδομένα μπορούν να δυσκολέψουν την πολιτική συνέλευση μας απάντησαν. *“Οι διαφωνίες αυτές σχεδόν δεν σταματούν ποτέ, για τον λόγο που προαναφέραμε πως τα άτομα αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο την πραγματικότητα που βιώνουν. Δεν είναι εύκολο να ξεπεράσεις τέτοιου είδους διαφωνίες και σίγουρα μπορεί να δημιουργήσουν πρόβλημα στη λειτουργικότητα της συνέλευσης”*. Όμως όλοι αποκριθήκαν πως *“αυτά που μας ενώνουν είναι περισσότερα και πως επειδή τυχαίνει να έχουμε και φιλικές σχέσεις μεταξύ μας πέρα από συντροφικές, έχουμε μάθει να διαχειριζόμαστε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, κάτι που δεν μπορεί να συμβεί βεβαία σε όλες τις πολιτικές συνελεύσεις και πως τέτοια ζητήματα έχουν οδηγήσει στη διάλυση άλλων ομάδων. Ο τρόπος λοιπόν που μας έδειξαν είναι πως αρχικά δεν παραβλέπουν τις διαφωνίες τους, αλλά προτιμούν να τις συζητήσουν ακόμα και αν οι διαφωνίες αυτές πάρουν την έκταση δύο και τριών συνελεύσεων. Αυτό μας είπαν πως το αποφάσισαν μιας και πρόσεξαν πως στο τέλος πάντα φτάνουν σε μια κοινή βάση. “Στην πορεία της συζήτησης πολλοί μπορεί να αναθεωρήσουν. Η συζήτηση είναι αυτή ακριβώς η πολιτική ζύμωση την οποία αναφέρουμε ξανά και ξανά αλλά στο τέλος όλοι ξεχνάμε.”*

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κεντρικής σημασίας είναι ο τρόπος επέκτασης της εμπιστοσύνης από την οικογένεια στα ευρύτερα θεσμικά περιβάλλοντα και του συνακόλουθου τρόπου διάχυσης από το κέντρο στην περιφέρεια. Ο Λίντχολμ στη μελέτη του για τις κοινότητες και τα κινήματα, υπαινίσσεται ότι πολλές κοινότητες αντικουλτούρας αποκαλούνται ως οικογένειες. Συμπληρώνει πως αυτό γινόταν στη προσπάθεια τους να βιώσουν τη φαντασίωση της οικογένειας σε κοινοτικό πλαίσιο, όπως θα ήθελαν.

Σε όλους τους πολιτισμούς το πρόβλημα ανέκυψε στον τρόπο διαπλοκής του πρωταρχικού με τις απαιτήσεις των οικουμενικών αρχών και αυτό το πρόβλημα συγκρότησε ένα πιθανό σημείο διαμάχης μεταξύ των διαφορετικών ελίτ. Τέτοιες αντιπαραθέσεις και διαμάχες επηρεάστηκαν από ποικίλους αυτόνομους πολιτισμικούς και πολιτικούς φορείς επιρροής, όπου συγκρότησαν τον ιδεολογικό ανασχηματισμό των κέντρων και των συλλογικοτήτων για αγώνα.

Μπορούμε έτσι δειλά να φτάσουμε στην ένδειξη ότι οι δομές και τα πλαίσια δραστηριότητας και αλληλεπίδρασης δημιουργούνται από την ανθρώπινη δράση και αλληλεπίδραση αλλά καμιά ανθρώπινη δράση ή αλληλεπίδραση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εκτός τέτοιων πλαισίων και δομών.

Έτσι η ελευθερία, η δημιουργικότητα, όπως και η τάση για αναθεώρηση προκύπτουν από την ύπαρξη αοριστιών στα επίπεδα ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, συν την ανοιχτότητα και την συνεχή διαπλοκή που τα διακατέχει. Έτσι ενώ η ανθρώπινη δράση δεν είναι σχεδόν ποτέ ικανή να αποδράσει από τις βασικές τάσεις για αυτήν δομές, πάντα περιέχει ισχυρές επιθυμίες για την “πραγματική” ελευθερία.

Το αυθεντικό όραμα των κοινωνικών κινήματων εξασθενεί με τις ανάγκες και τις κρίσιμες καταστάσεις της θεσμοθέτησης. Οι συνεχείς λιγότερο δραματικές εξελίξεις, στις περισσότερες κοινωνίες μπορεί τελικά να μην είναι λιγότερο σημαντικές στις αποτελεσματικές αλλαγές, στη συγκρότηση της κοινωνίας.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- C. Castoriadis, *The Imaginary Institution of Society* (Cambridge: Polity Press, 1987).
- C. Taylor, "Self- Interpreting Animals," in *Human Agency and Language* (Cambridge: Cambridge University Press, 1985).
- E. Durkheim, *The Division of Labor in Society* (New York: The Free Press, 1933).
- K.R. Popper, "The Worlds 1,2 and 3" in *The Self and Its Brain*, ed. K.R Popper and J.C. Eccles (London: Routledge and Kegan Paul, 1977), 36-50.
- S.N. Eisenstadt, "Explorations in the Sociology of Knowledge: The Soteriological Axis in the Construction of Domains of Knowledge" in *Knowledge and Society: Studies in the Sociology of Cultrure Past and Present* By S.N. Eisenstadt and I.F. Silber (Greenwich, Ct:JAI Press, Inc., 1988), 1-71.
- S.N. Eisenstadt, "Power Trust and Meaning: Essays in Sociological Theory and Analysis", Univercity of Chicago Press, 1995.
- S.N. Eisenstadt, "Structure and History: Introductory Observation," *International Political Science Review* 10,99-111.
- S.N. Eisenstadt "The Expansion of Religions: Some Comparative Observasion on Different Modes", in *Comparative Social Research: Religious Institutions* Vol. 12, ed. C. Calhoun (1991), 45-73.
- T. Parsons, *The Evolution of Societies*, ed. J. Toby (Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977)
- T. Parsons, "Social Structure and the Symplolic Media of Interchange," in *Social System and the Evolution of Action Theory* (New York: The Free Press, 1977), 204-28.
- W.Sewell, "A Theory of Structure:Duality, Agency, and Transformation," *American Journal of Sociology* 98 (1992): 1-29.